

kisvárdai lapok

XVII. évfolyam 7. szám – 2015. június 27., szombat

Bányavirág

Tartalom

2. o.: Bányavirág – Komáromi Jókai Színház

3. o.: Figaro – Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata

4–5. o.: Kávéházi beszélgetések: Perényi Balázssal, Sorin Militaruvall és Czomba Magdolnával

6–7. o.: Kiállítás búcsúztató

8. o.: Fesztiválkörkép

**Magyar
színházak
kisvárdai
fesztiválja**
xxvii.

„Ahhoz ragaszkodunk,
amink van. Nem adjuk
még a nincset sem, ha
a miénk.”

Figaro

Jelszó: boldogság

Székely Csaba: *Bányavirág* – Komáromi Jókai Színház

Két partra vetett nézőknek ülünk a művház színpadán, a komáromi *Bányavirág* közönsége gyanánt. (Ennek a kétoldaliságnak lesz némi bójtje.) Árvai György és Szűcs Edit precíz, avatott elképzelésének megfelelően tágas, ócska konyhát látunk. Középen asztal, viaszkos vászonnal letakarva, annak vége nyilván rajszöggel rányomva az asztallap aljára, ahogy kell. Két szék, egy hokedli. Zöld kredenc támoanyag a falnál, tetején az obligát kompótos üvegek sorfala. Sparhelt, amelynek fiókjában az 1. számú tartalékos pálinka rejtőzik. Az ajtó mellett kis centrifuga, ez a 2. számú tartalékos pálinka lelőhelye. Fölötte Jó szerencsét! bányász-embléma. A túldolali falon esküvői fénykép. Odébb Krisztus a kereszten. Olyan ferdén áll, mint egy rendes mezúze. Szemben vaskályha, mellette radiátor. Semmi nem olyan, mint régen, viszont új sincs.

Elkezdődik a játék, s nem indul jól. Döcögnek a mondatok. Vannak szerzők, akiknél a textus tökéletes pontosságot és folyékonyságot igényel, különben nem kap szárnyra a szöveg ritmusa. Székely Csaba ilyen szerző. (Hamarjában még Molnár Ferenc jut eszembe, akiről ezt ugyancsak elmondhatom, anélkül, hogy nagyon egymásba akarnám fűzni a két szerző kezét.) Másrészt kicsit sokat forgolódik az asztalnál ülve a két színész, Tóth Tibor és Mokos Attila. Igyekeznek az arcuk látványát nyújtani időről időre hol az egyik, hol a másik tribúnnek. Ez a minden értelmű feszkelődés azonban nem tart sokáig, belejönnek emberek a beszédbe, az ivásba, a heveskedésbe, a játékba.

A kiszárdai publikum ismerheti Székely Csaba híres Bánya-trilógiájának első darabját, hiszen szerepelt itt az ősbemutatóval a marosvásárhelyi Yorick Stúdió. A mű azóta szerény végigsprést hajtott végre a színpadokon. (Jómagam két hete láttam legutóbb, németül, a szekszárdi Deutsche Bühne formátumos előadásában.) Ezúttal felvidéki színház adja – társulatának legjobb erőit mozgósítva –, vajdasági származású, magyarországi rendező színrevitelében. Keszég László rendezése szolgálatkész, ökonomikus, és néha olyan árnyalatait mutatja a darabnak, amelyekre eddig talán nem vetült fény. Mindenekelőtt az látszik jelentősnek, hogy ebben az előadásban igen erős az Iván és Irma közötti szál. Egyfelől azért, mert Bandor Éva Irmája – akinek arcán mintha néhányszor már keresztülment volna úthenger jelleggel az élet – végtelen finom érzéssel és érzéssel fordul Iván felé. Másfelől, mert Tóth

Tibor abban a pillanatban, amikor Ivánként belép a házába és megpillantja Irmát, eljátssza, amit később bevall, tudniillik hogy szereti az asszonyt. (Még eddig egyetlen *Bányavirág*ban sem láttam ebből a szerelemből megjeleníteni egy hangyabokányit sem.) Ebben az értelemben tehát az előadás enyhén romantikus jelzővel is illethető – már ha ez nem sértő egy Székely Csaba-műre nézve. A másik döntő momentum az, hogy Ilonka – vagyis az őt megformáló Bárdos Judit – gyönyörű. Ez a találó megfogalmazás, valóban, ahogyan Mihály doktor mondja. E tény a fiatal lányt az események olyanfajta centrumává teszi, amit egy kézenfekvően adódó Ványa bácsi-hasonlattal élve Jelena-jelenségként nevezhetünk meg, Szonya-funkció helyett.

Tóth Tibor és Mokos Attila kettőse ezúttal ugyan nem egészen egyenletesen működik, de megbízható színészi színvonalat képvisel. Űdén és egészségesen kapcsolódik hozzánk az Illés szomszédot játszó Fabó Tibor, akinek csodálatosan csillognak a szemei a sok, megtört tekintetű többi hős között. (Csak azt a Székely Csaba-poént tudnám feledni, hogy Illés temetésén a plébános a halottat többször is Szörényi Levente testvérünként emlegette...)

Van Ivánék konyhájában a padlón egy elnyűtt szőnyeg. Folyton összegyűrődik. Hőseink rendesebbjei, főleg Ilonka és Irma, gyakran megigazgatják a lábukkal. Ez a szőnyeg figyelmes és figyelmeztető gondolat rendezőtől, tervezőktől, játszóktól. Hiszen nincs is szükség rá. Csak útban van, zavart okoz, felesleges erőfeszítésekre készítet. Mégsem akar megszabadulni tőle senki. Ahhoz ragaszkodunk, amink van. Nem adjuk még a nincset sem, ha a miénk.

Tetszetős színházi aktus

Beaumarchais: FIGARO – Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata

A ma este újra megidézte bennem annak a ragaszkodásnak az eredetét, amelyet a színház íránt érzek. A Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának produkciója tőkéletes lezárása egy igen összetett eseménysorozatnak. Játékuk elvárásolt, és nemcsak azért, mert a színházba lépésre Alizként követhettem a fehér nyulat, hanem mert püderezett arcú dámaiként vehettem a félrecsúszott helyzeteken. Az igazi misztika ellenben éppen abban áll, hogy színházuk képes hiteles tolmácsa lenni ennyire sokrétű élethelyzetekből születő érzelmeknek, kisülések ezáltal egyetlen dobbanássá válik a nézőtér.

A Keresztes Attila rendezésében megszülető Figaro évszázadokat számol vissza, miközben nem a darabot próbálja aktualizálni, hanem sokkal inkább a nézőket korhoz szabni. Talán az első néhány perc az átállításé, ami szükséges egy ilyen léptékű időbeli visszahelyezkedéshez, de a türelem kifizetődő, hiszen a folytatásban átadhajtuk magunkat a felhőtlen szórakozásnak. Az előadás egy ismert történet, ismert szereplők burleszk megmintázása. Beaumarchais majd háromszáz éves karakterei bohókás köntösbe bújtatva érintenek egy igen mélyen gyökerező kényes témát, amelyben a házasodni készülő Figaro csak másodszerelő lehet menyasszonya nási ágyában. A játék komikuma az ebből fonódó félreértett helyzetekből, elhallott mondatokból alakul ki, amelyben minden mozdulat – legyen az mából kiragadott vagy 18. századi – kecses mozdulattal söpri le a közöny maszkját nézőiről.

Bokor Barna és Bányai Kelemen Barna

Az első felvonás már szinte a kibogozhatatlanság csomózza az intrikák szárait, miközben egy átfogó körképet nyújt különböző párkapcsolattípusokról, szorosan egymásba láncolva az így kialakult szerelmi háromszögeket. Számomra az volt az érdekes, hogy miként fogja meg a produkció az első nász problémáját és képezi le a vígjáték formájában. Véleményem szerint ez az átütetés attól sikeres, hogy nemcsak az ebben a műfajban oly jól ismert helyzet- és karakterkomikumot alkalmazza, hanem egy mai nézőre szabott, sajátos formanyelvvel szólal meg. Főként az első részben felépített alakok és helyzetek szolgálnak alapul e nyelvhez. A groteszkül stilizált hajviselet és jelmez a kártyák lapjain fellelhető alakokat idézi, miközben a szereplők beszéde erős, reflektált humorral átítatott. Ezeket a reflexiókon keresztül az előadás túllép a többszázados udvari komédiai hagyományon, mintegy átörökölte annak univerzális értelmét. Bár napjainkban már nem fenyeget feletteseink ilyen irányultságú igényformálása, a történet mégis tud releváns visszfényeként szolgálni századunk deformációinak. A komikum leple alatt megjelenik egyfajta kimondatlanság, amelyben a szavak tettek által torzulnak: ebben a világban kacsintva mondják ki gondolataikat, a leszárt valóság nem egyezik a kijelentéssel. Ez a rejtettség magában a cselekedetekben és a végletekig narcisztikus karakterekben ütözködik ki leginkább. Egyrészt már alig van rejtőzőhely a hajadon Suzanne szobájában, minden bútordarab mögött egy-egy vágyakozó férfi alakja sejlik ki, másrészt erős elrajzoltóságú figurák paradox módon hirdetik egymás természetességét, egyszerűségét. Talán minden lépés egyetlen éjszaka ígérete felé vezet, minden ki nem mondott szexuális utalás ennek a törvénynek a hiteltelenségét hangsúlyozza.

A színesi játékban egy olyan sokszorozottan karikírozott világ épül ki, amely nem csak nevetetni tud, bár be kell ismerni, a hatás már csak a mellettem ülők kitérő kacajából ítélve sem marad el. A nevetetés szándéka szépen épül ki a felkínált helyzetekből, az eljátszott karakterekből és a folyamatosan szört-adagolt reflektív, mai poénokból. A szórakozásnak kívül közvetetten megjelenik a kérdés, hogy ez a probléma ma milyen formában jelenik meg mindennapjainkban. Ennek ellenére olyan karakteres alakítások emlékével térünk haza, mint például a fehér nyúl, aki még szünetben is fogva tart humorával, vagy a Bányai Kelemen Barna által megformált Dupla-Marék bohóc alak, már-már az előadás leit- motívumaként, Fanchette Kádár Noémi személyében, akit mindenki a lágyan kiejtett „Menj el!” jelisével illet. Ezek a szereplők keretbe helyezik az előadást, míg a Bokor Barna által megjelenített Almaviva gróf precízen kidolgozott excentrikus figurája, Gece Ramóna ártatlanul erélyes Suzanne-ja, vagy a szerethető naivitást sugárzó Figaro Galló Ernő alakításában, a többi bravúros játék mellett, gerincérett tartja egybe a szerteágazó eseményeket.

A második felvonás megformáltságában a légius díszetvilág és az ehhez társuló, visszhangra építő hangosítás dominál. Hogyan a karakterek meghitt magasztossággal nézik a hold felemelkedésének érdektelen eseményét, úgy bomlik szét az addig cselszövésen alapuló világ. Lenge ernyőbe burkolt polipszerű alakok úsznak a lila fényű csillagos mezőben, egyszerre oldva fel az elvarratlan szálakat, így a történet teljessé válik, a bizarr játék véget ér. A Figaro a marosvásárhelyi társulat feldolgozásában, úgy gondolom, oldott hangulatban tett pontot az egy hetes eseménysorozat végére.

Kávéházi beszélgetések

Perényi Balázssal, a Szakmai Klub idei moderátorával

Hogyan telt ez az egy hét?

Hát én nagy kedvvel érkeztem, mivel sokszor voltam itt, de csak napokra. Két, három, négy napra, és mindig nagyon jól éreztem magam. Egyrészt nagyon jónak tartom a határon túli színházakat, nagyon érdekesnek, bátornak, kísérletezőnek; másrészt azt érzem, hogy mintha jobb alkotói körülmények között hozhatnák létre produkcióikat. Valahogy úgy látom, mintha a környezet egyértelműen jót tenne a teljes régióban, Felvidéktől Vajdaságig. Ezen felül, nagyon tetszettek a szakmai beszélgetések korábban: tetszett a hangulatuk, tetszett a nyitottságuk, és igyekeztem én is ilyesmit megteremteni.

Ami borzasztóan hiányzik most nekem, az a nagyon jó hangulat, amelyet a korábban barátságosabb és az embereket jobban összehozó közösségi terek alakítottak ki. Tehát, hogy a Művészetek Háza mellett sátor volt, ott ettek a résztvevők és ott tudtak találkozni is. Ezek erősen hiányoznak, és egyébként az is, hogy hosszabban tudtak itt lenni az alkotók, és lehetőségük volt egymással beszélgetni, illetve egymás produkcióit nézni, ami most, idő hiányában, eléggé nehézkesé vált.

Ez a hányadik kisvárdai fesztiváldó?

Hát nyolcszor biztosan voltam.

Összehasonlításban hogyan látod az ideit?

Szerintem a fesztiválgangulat erősebb volt régebben, viszont az előadások mintha kiegyenlítettebbek lennének. Tehát most több jó előadás van.

Az előző évekkkel ellentétben, az idén te vezeted a szakmai beszélgetéseket. Hogyan született meg ez a döntés?

Úgy történt, hogy én az idei POSZT egyik válogatója voltam, és együtt mentünk Erdélybe Kulcsár Edittel, a Kisvárdai Fesztivál válogatójával előadásokat nézni, így ismertük meg egymást. Majd utána telefonált, hogy jönnék-e beszélgetést vezetni, és pont azért jöttem, merthogy korábban olyan jók voltak ezek a beszélgetések, hátha megint jók lesznek.

És örülsz ennek a szerepnek?

Igen, mindenképp. Viszont én nem tudom ezt belülről megítélni, tehát ezt mások látják. Én részese voltam, és szerettem volna, ha valódi eszmecsere jön létre, sértődések, haragok, sandaságok nélkül. Hogy ez mennyire sikerült, ezt nem tudom.

Szerintem mindenképpen sikerült szakmai mederben tartani a beszélgetéseket, fenntartani az egyensúlyt.

Arra lennék kíváncsi, hogy van-e olyan kedves élményed, amelyet a mostani ittléted alatt szerztél?

Hát nagyon érdekes volt azt megélni, hogy bár én kollégája vagyok Spolarics Andreának, mégis most sikerült a legtöbbet beszélgetnünk. Nagyon becsülöm őt, meg nagyon jóban voltunk korábban is, és mégis el kellett jönnünk jó néhány száz kilométerre Budapesttől, hogy időnk legyen beszélgetni. De több kedves, általam nagyra becsült emberrel találkozhattam, és sikerült beszélgetnünk, ami ugyancsak nagyon jó élmény számomra. Viszont, sajnos nagyon nem tett jót az idő ennek a fesztiválnak. Az gyilkos volt, ahogyan ilyen rémületes hidegekben kellett alulöltözött színészeknek játszaniuk, és egyáltalán, hogy napközben is ez a szomorú idő volt, nagyon lehangoló tudott lenni.

Van olyan előadás, amely a legerősebben hatott rád?

Igen, több ilyen van. Ami felfedezés volt, az a Kassai Thália Színház Rükverc előadása, amit nem láttam korábban, és ami nagyon erősen hatott rám. Amit láttam korábban, és az évad egyik legfontosabb előadásának tartom, az a Futótűz. Ezt másodszori nézés után is nagyon jónak látom. És nagy élmény volt, mivel nagyon erős volt a nagyváradiaknak A mi osztályunk előadása is. Amellett, hogy szerintem nagyon kiegyenlített volt az idei fesztivál a mezőny, talán ez a három volt az, amelyet a legjelentősebbnek tartok.

Bereczki Ágota

Sorin Militaru rendezővel a fesztiválról

Eleinte rendezéseivel volt csak jelen Kisvárdán, az utóbbi években azonban végignézi a fesztivált.

Igen, mert itt olyan előadásokat láthatok, amiket máshol nem. Ilyen volt idén például a beregszászi, a gyergyói és az újvidékiek *III. Richard betiltva* című előadása, mindhárom nagyon tetszett. Ez három különböző színházi vonal, három különböző nyelvezettel, amelyek Magyarországon és Romániában sem jellemzőek.

Ezekre a marginális – én így nevezem őket – határ menti magyar színházakra nagyon erősen hatnak a helyi közösségek, az orosz színház a beregszászira. Újvidéken a magyar és a szerb hatás együtt rendkívül dinamikus színházat eredményez, a gyergyói pedig, mivel pénzügyileg nagyon szegény színház, megtalál egy archaikus, ősi nyelvet, ami jól működik. Az utóbbi években úgy érzem, egyre jobb itt a fesztiválon a színvonal, egyre jobb az előadások.

Perényi Balázs és Bereczki Ágota

Szokatlan, hogy egy rendező nemcsak az előadásokat nézi, hanem a szakmai beszélgetéseken is mindig részt vesz.

Nem mindent értek ugyan magyarul, de egyre többet. Nemcsak az előadások különbözőek, hanem a közlésmódok is, ahogy felfogjuk, befogadjuk, értelmezzük őket – ez nagyon érdekes számomra. Néha az az érzésem, hogy mindenki más-más előadást látott.

Nem szokott készíttetést érezni, hogy hozzászóljon?

Mivel fordítani kéne, ennek nem akarom kitenni a jelenlévőket. Ma akartam beszélni, mert nagyon tetszett a gyergyói előadás, de csak akkor szólaltam volna meg, ha olyasmiket mondanak, amivel nem értek egyet. Örültem, hogy hasonlóan főtákt fel az előadást, mint én, de úgy gondoltam, nem érdemes ugyanazt megfogalmazni, amit már mások megfogalmaztak. Egy dolgot azért itt most elmondok: Kisvárdára nagyon különböző helyzetű színházak jönnek. A gyergyói színháznak valószínűleg egy egész évre van annyi pénze, mint a nagyváradinak egy előadásra, ezért nehéz ugyanolyan mértékkel megítélni az előadásokat. Ez lett volna az egyik dolog, amit megemlítettem volna ma a beszélgetésen.

Középen Sorin Militaru

Sokat dolgozik magyar társulatokkal Romániában. Van-e szerepe ebben a Kisvárdai Fesztiválnak?

Igen, itt ismertem meg sok romániai magyar színészt, rendezőt, színházi embert; itt láttam általuk létrehozott előadásokat, de az előadások és beszélgetések mellett nagyon fontos Kisvárdán az éjszakai networking, amikor lehetőség nyílik kötetlen beszélgetésekre, tervezgetésre. Az kéne, hogy többet tudjanak itt lenni a társulatok, legalább egy napot még az előadásuk után.

Azt látom, hogy sok barátja, ismerőse van a határon túli magyar társulatoknál.

Igen, sokfelé dolgoztam, majdnem mindegyik társulattal: Újvidéken, Nagyváradon, Gyergyóban, Udvarhelyen, Vásárhelyen, Kolozsvárott.

Nagyon jó, hogy Kisvárdán lehetőség van ezekre a találkozásokra. Ugyanakkor lehet, hogy jó lenne, ha a szakmai beszélgetések nem ebben a formában zajlanának, ahogy most. Szerintem jobb volna az olyan kerekasztal-beszélgetés, ami nem az előadás bírálatával kezdődik, hanem fordítva, először a rendező mondáná el, hogy mi volt az elgondolása, a koncepciója, milyen munkamódszerrel dolgoztak. Hogy ne csak emberileg ismerjük meg egymást, hanem szakmailag is. Hiszen fontos román és magyar rendezők is jönnek ide, Vidnyánszky, Bocsárdi, Keresztes Attila, Anca Bradu és így tovább.

Hol fog rendezni legközelebb?

Augusztusban Újvidéken kezdek próbálni, aztán Marosvásárhelyen Übü királyt rendezek, utána pedig Szatmárnémetiben Sirályt, ugyancsak a magyar társulattal.

Szűcs Katalin Ágnes

Egy zsűritag vallomása

Így a fesztivál vége felé Czomba Magdolnával beszélgettünk, aki már negyedik éve a közönség zsűri egyik tagja s egyben a Bessenyei György Gimnázium magyar–angol szakos tanára. Mindig is színházrajongó volt, s a fesztivált is szívügyének tekinti. Szeretné, ha egyre többen eljárnének a városból, mert mint fogalmazott „ez egy kincseshánya, ami itt van Kisvárdán”.

„Nemcsak szakmailag, de emberileg is sokat tud nyújtani a fesztivál. Már többször megfogalmazódott bennem, hogy el kellene fogadtatni továbbképzésként tanároknak. Maga a színház segít helyzeteket jobban megérteni, empatikusabbá tesz a megannyi emberi sors átérésével.” Fontos a nyitottság, engedni kell, hogy az előadás meggyötörjön, ami által kérdések fogalmazódnak meg bennünk. Nem biztos, hogy azonnal megtaláljuk rájuk a választ, s az sem biztos, hogy az előadás megadja, sőt, az a jó előadás, amely inspirál, hogy keressük meg önmagunkban a választ. Talán épp attól örök egy-egy mű, hogy nincsenek konkrét válaszai.

„Az idei fesztivál során kialakult bennem egy narratíva, miszerint az egyén mennyire képes ellenállni a sors tényezőinek, vagy mennyire képes fölülemelkedni azokon a helyzeteken, sors tényezőkön, amikett a politikai ideológiák, háborúk, a szegénység jelentenek. A *III. Richard betiltva* című előadásban megjelenik a diktatúra, de a legrosszabb kérdés mégis az, hogy az egyén hogyan lehet önmaga, amikor annyi mindennek kell megfelelni. A *mi osztályunk* előadásában előtérbe kerül a holokauszt annak minden szörnyűségével, a *Rückverben* a kiszolgáltatottság, amit egy rendszerváltás idéz elő, s igen nagy trauma az egyén szempontjából. A *kés a tyúkban* című előadás talán a legdrámaibb, itt a teljes elszigeteltség, kilátástalanság-perspektívtalanság jelenik meg, a szinte ősemberi állapot, amikor nincsenek szavak sem – nekem ebből kell a világot megteremteni”.

Kelemen E. Eszter és Czomba Magdolna

Kelemen E. Eszter

Kiállítás búcsúztató

A fesztivál egész ideje alatt látható volt, s ma még megtekinthető az „Alma és fája” – Színházi metszéspontok című kiállítás. A Kós Károly színházi világával és leánya, Koós Zsófia színészi pályájával foglalkozó tárlat centrumában a *Budai Nagy Antal* című dráma kolozsvári bemutatója áll, melynek szerzője és a színrévitaltárványának tervezője Kós Károly volt, egyik szereplője pedig lánya, Koós Zsófia. Nem tud azonban a kiállítás nem szólni egyúttal a másik nagy erdélyi polihisztorról, Bánffy Miklósról, akinek ugyancsak köze volt a Budai Nagy Antal-premierhez – munkásságának Szebeni Zsuzsa ugyancsak megszállott kutatója. Mivel az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet (OSZMI) vándorkiállítását kurátora, Szebeni Zsuzsa nem tudta személyesen bemutatni az érdeklődőknek a Kiszvárdai Fesztivál ideje alatt, itt közölt soraival, gondolataival – rendhagyó módon – elbúcsúztatjuk a másutt még biztosan látható tárlatot.

Az OSZMI kéziratgyűjteményében őrzi azt a néhány levelet, amelyek a Erdélyi Ciklus 1937-es Vígszínházi vendégjátéka kapcsán születtek. Jób Dániel, a Vígszínház igazgatója igazi nagyszabású ciklust tervezett, amely az 1537-es Budai Nagy Antal féle felkelés 500. évfordulójára születettet meg. Hogy a forradalom témája mennyire nem hagyta nyugodni Kós Károlyt, aki először novella formában írta meg a történetet, arról az alábbi gondolatok tanúskodnak:

„Mint valami csudálatosan életes filmet, láttam leperegni Budai Nagy Antalnak, a vezérnek, bajtársainak és a kalotaszegi meg havasalji népnek nagyszerű forradalmát a dolgozók emberi jogáért, az anyanyelv jogáért, a bencsokolt, meghamisított krisztusi hitvallás megtisztításáért. S ahogy ezt láttam, kezdetétől a végig, a kolozsmonostori véres összeomlásig, úgy próbáltam ezt feljegyezni akkor. És beleillesztettem, mint külön-való részletet az egészbe: Kalotaszeg életrajzába.” (Lejegyezte: Molnár Tibor. Előre, 1957. I. 5.)

Abban, hogy kifejezési formaként a drámát választotta, nagy része volt G. B. Shaw *Szent Johannájának*, amelyet a Vígszínház éppen abban az időszakban mutatott be, és amelynek próbafolyamatát Kós Károly végigkövette. A darab megírása kapcsán Kós Károly említi gróf Bánffy Miklóst, akit az általa ismert legjobb erdélyi színházi szakembernek nevez. Bánffy a darab megírása kapcsán annyit mond, hogy jó, publikálásra alkalmas.

A *Szent Johanna* próbáinak látogatása nagy hatással volt Kós Károlyra, megérzi a műfaj követelményeit és sajátosságait, s építési látásmódja is segíti munkájában:

„Ekkor fedeztem föl, hogy a színpadon a szónak csak az a létjogosultsága, hogy cselekmény szülessen belőle, de semmi értelme sincs, sőt kárt okoz, ha csak magyaráz, variál, vagy éppen ismételi. Vagyis minden felesleges szó: drámaírói bűn. Megtanultam: a drámaírás nagy titka az, hogy amiről szó esik, azt az emberek mondják és csinálják, ne az író szaporítsa a szót. Ezt az írói módszert alkalmazom most készülő regényemben is...” (Gách Marianne: Egy óra Kós Károllyal. Film Színház Muzsika. 1959. július 31. 18-19.pp.)

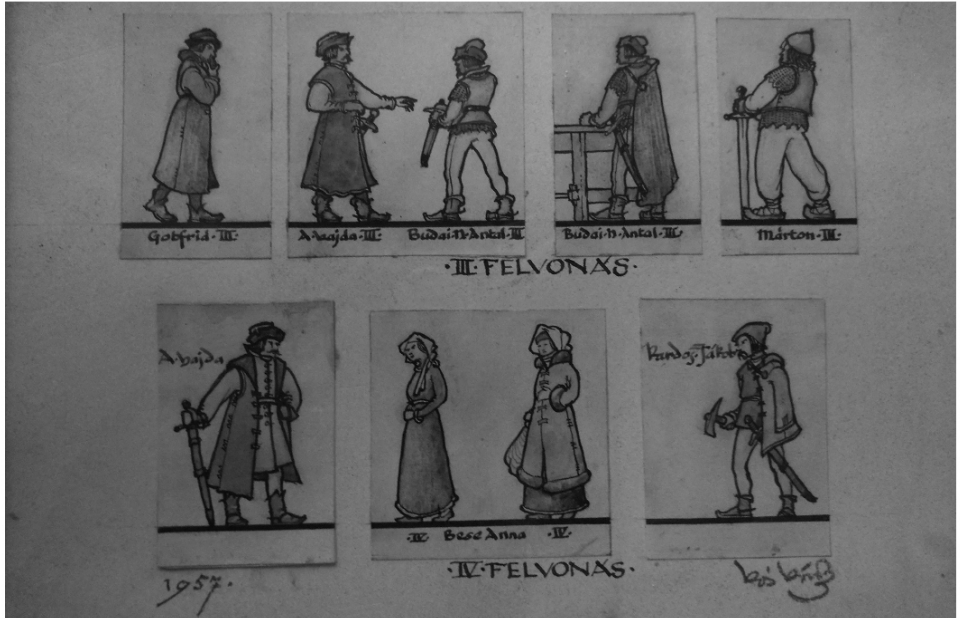
A nagy színházi díszlettervezői tapasztalattal bíró Bánffy Miklós folyamatosan követi Kós Károly első színpadi munkáját. Az első elképzelés szerint ő fogja a tervek Kós Károly vázlatai alapján kivitelezni. Hamarosan azonban kiderül, különösen, hogy párhuzamosan készülnek bemutatóra Kolozsváron Kádár Imre rendezésében és Budapesten Hegedűs Tibor színrévitalében, hogy Bánffy ebbe a munkába ilyen módon mégsem kapcsolódik be. Ugyanakkor a képzőművészeti vénájú Kós már a darab írása közben megrajzolja az egyes jeleneteket és figurákat, ami segíti a dramaturgiai építkezésben, annak ellenére, hogy technikai jellegű színházi tapasztalattal nem rendelkezik:

„Én annak idején, amikor a darabot írtam, egészen természetesen felvázoltam magamnak a színpadrajzot. Hiszen anélkül nem tudtam volna úgy mozgatni alakjaimat, hogy valahogy össze ne ütközzenek, baj ne legyen abból, s valahogy olyan önhitt voltam, hogy semmit a rendezőre bízni nem akartam. Amikor Bánffy gróf olvasta a darabomat, úgy egyeztünk meg, hogy én a díszletvázlataimat neki átadom s miután neki ebben nagy gyakorlata van (nekem meg semmi) volt szíves vállalni a díszletezésnek a színpadtechnikával megegyező, ill. azzal nem ellentétes kivitelezését. Én tehát most, hogy igazgató uram üzenetét vettem, vázlataimat egy kis szénnel is bekenve felküldtem Bánffy gróf úrnak és kértem őt, hogy a továbbiakban ő rendelkezék.”

Hogy a további levelekben vagy a szóbeli beszélgetések során mi hangozhatott el erről, nem tudhatjuk, bizonyára számos fontos instrukció, tanácsot adhatott Bánffy Miklós, de erre vonatkozóan semmilyen írásos forrás nem áll rendelkezésre pillanatnyilag, ismerjük viszont a díszletekről Jób Dániel véleményét és azt, hogy az átadásuk szintén Bánffy Miklóshoz fűződik:

„A Gróf úr mondta, hogy díszlet-vázlataim tetszettek Igazgató úrnak. S ennek én legkivált azért örvendek, mert ez azt jelenti, hogy színpadi elképzelésem nem abszurdum és technikailag is megoldhatóak a díszletelképzeléseim.”

És nagyon hasonló folyamat játszódott le a jelmezek esetében is: „Én tehát most, hogy igazgató uram üzenetét vettem, vázlataimat egy kis szénnel is bekenve felküldtem Bánffy gróf úrnak és kértem őt, hogy a továbbiakban ő rendelkezék. Éppen így a kosztümökben is ő fog rendelkezni, mert ehhez is jobban ért, mint én hogy a XV. század elején miféle kosztümök voltak lehetségesek.”

De a korai elképzelést elsodorták az események a két országban, városban párhuzamosan zajló rendezési folyamat során. A vígszínházi munkáról egy kivételes grafikasorozat, Barna Elek munkái tanúskodnak, amelyek ugyancsak az OSZMI gyűjteményében láthatók, és egyszerre ábrázolják Bánffy Miklóst és Kós Károlyt – utóbbit a színészekkel folytatott munka közben. Az előadás hangulatáról és látványáról, a társulat munkájáról pedig nem más, mint Móríc Zsigmond tudósít:

„Ma a Vígszínházban szétment a függöny és különös hegyek és különös faházak tövében ódon ruhák, és még ódonabb emberfejek jelentek meg, az egész nézőtér úgy nézett fel, mint a városi a tavaszrétre. S ahogy az egyszerű élet sokbogu szövvénye nyílt és hasadozott, itt lent, a nézőtérrel lelkem nyíltak meg és édes fájdalmak hasadtak. Valósággal mámor fogta el az embereket az első felvonás után: szégyenérzés, hogy miért nem terem ilyet a mi életünk és örömrzés, hogy egy kemény, szikár erdélyi író ilyenekkel tud kedveskedni, amire már nem is számítottunk. Az egész darab, amely az erdélyi ciklus első műve, nagyon szép, tiszta, nemes és gazdag, de ez az első felvonás, ez több annál, amit színpadi művészet adhat: itt a valóságos erdélyi élet zuhogott a szívekre a megfürdetett hegyi levegőben és lélek patakjában.

Azonkívül el voltunk ragadtatva attól is, amit a színház csinált (rendezte Hegedűs Tibor). Hogy tud a magyar színész magyar alakot játszani. Mikor van alkalma rá, hogy ilyen figurákat teremtsen: egy eset szinte az életében s tökéletes. Az egész színlapot fel kellene sorolni, mily tökéletesek. Somlay Nagyura történelmi párázatú, tanulmányt kellene írni róla. Dayka Margit, mint a megelevenedett Kriza mese. Sohase volt ilyen egységes és nagy jelenség. Greguss úgy nő szerepében, mint a fiatal juhar. Gyöngyös Erzsébet és Sitkey Irén s a férfiak, Zátory, Köpeczy-Boócz, Bihary József, Fehér Gyula, Bárdi Ödön, Dózsa István, Justh, Vértes, Gárday, Egy s a remek Toronyi, mind olyan alakot teremtett, hogy ha nem színművészet volna, halhatatlannak lehetne mondani. A színészet halhatatlansága azonban nem idővel mérendő, hanem a pillanat intenzitásával. Szép és lenyűgöző előadás volt, s köszönet érte az írónak, a művészeknek, a színháznak, ez szép volt s jólesett.” Buda Nagy Antal. Kortárs. 1977.12.

(A levélrészletek az OSZMI Kéziratgyűjteményéből valók, leltári számuk: 114/2002, s Sztánán születettek 1936. november 30-án, illetve ugyanott 1937. január 1-jén.)

Mai program:

SZAKMAI KLUB – Beszélgetés a tegnapi előadásokról

10:00 – Bányavirág
Komáromi Jókai Színház

11:00 – Figaro
Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata
Polgármesteri Hivatal,
Konferenciaközpont

10.00 – CSALAFINTASÁGOK A CSALITOSBAN
báb- és mesejáték
Tulipántos Alkotóműhely
Rákóczi Stúdió

20.00 – Záróünnepség

20.40 – MAJDNEM VALAKI
Udvaros Dorottya lemezbe-
mutató koncertje
Várszínpad

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXVII. Kisvárdai
Fesztiváljának
napilapja

Szerkesztő:

Szűcs Katalin Ágnes

Munkatárs:

Czomba Magdolna

Fotó:

Szebeni Szabó Róbert

Nyomdai előkészítés:

Fnor Reklámgrafika Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print Nyomda

Felelős kiadó: Nyakó Béla

ISSN 1587-8325

www.kisvarda.szin haz.hu

Lendvai Zoltán rendező és Kovács Dezső kritikus

Sebestyén Ába és Pál Attila

A Magyar Színházak
XXVII. Kisvárdai
Fesztiváljának támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

KISVÁRDAI VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

nka

Nemzet- Kulturális Árap

